

Javnozdravstveni ukrep "nalokson za domov"

Preveliki odmerki zaradi opioidov so v številnih državah EU eden glavnih vzrokov smrti med uporabniki prepovedanih drog (1). Smrt zaradi prevelikega odmerka (predoziranja) z opioidi običajno ne nastopi takoj, temveč v dveh do treh urah (2). Poleg tega iz raziskav (3, 4) vemo, da so v večini primerov prevelikega odmerjanja z opioidi (v 70-80%) prisotne druge osebe. To so lahko družinski člani, vrstniki ali pa osebe, ki v okviru svojega dela prihajajo v stik z ljudmi, ki jemljejo opioide. Pomoč nezavestnemu bolniku z upočasnjenim ali odsotnim dihanjem, pri katerem se sumi na predoziranje opioidov, je na začetku enaka kot pri vsakem bolniku (temeljni postopki oživljanja). Nezavestnega damo v položaj za nezavestno osebo in takoj pokličemo službo nujne medicinske pomoči. Pri zastrupitvi z opioidi se svetuje uporaba specifičnega narkotičnega (opiatnega) antagonista naloksona. Gre za varen in učinkovit antidot, ki hitro prekine nezavest in zastoj dihanja.

Prav zato je Svetovna zdravstvena organizacija (SZO) že leta 2014 izdala smernice, ki priporočajo, da države razširijo dostopnost naloksona za ljudi, pri katerih obstaja verjetnost, da bodo priče predoziranja v svoji skupnosti (6).

Nalokson je opioidni antagonist, ki ga uporabljamo za izničenje učinkov opioidov pri prevelikem odmerku z opioidi. Ukrep »nalokson za domov« je javnozdravstveni ukrep, ki rešuje problem smrtnosti zaradi prevelikega odmerka z opioidi z izobraževanjem uporabnikov in morebitnih prič, kako preprečiti, prepoznati in se odzvati v primeru predoziranja. Nekatere raziskave so pokazale, da je 20-30% uporabnikov opioidov v prejšnjem letu vzelo prevelik odmerek, ki ni povzročil smrti (7), kar se je zgodilo 50-70% uporabnikom vsaj enkrat v njihovem življenju.

V Evropi in drugje po svetu se izvajajo programi distribucije naloksona za domov. Najpomembnejši del ukrepa je izobraževanje o predoziranju in distribucija naloksona uporabnikom opioidov in potencialnim navzočim. Udeleženci programov so po zaključenem izobraževanju usposobljeni za prepoznavanje znakov prevelikega odmerjanja, vedo, da je potrebno takoj poklicati službo nujne medicinske pomoči, so večji temeljnih postopkov oživljanja in vedno kako aplicirati nalokson in ostati z osebo, ki je doživela predoziranje.

Pomemben del ukrepa je tudi dostopnost naloksona na krajih, kjer je velika verjetnost prevelikega odmerjanja z opioidi. Več kot polovica predoziranja se zgodi doma (2), v delovnih okoljih se lahko zgodijo tudi zastrupitve s fentanilom (8).

V Sloveniji je nazalni nalokson (v obliki pršila za nos) registriran in od marca 2021 dostopen v vseh Centrih za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog in lekarnah, ki centre oskrbujejo z zdravili.

Podrobnejše informacije o uporabi zdravila so za zdravstvene delavce, ter bolnike in skrbnike dostopne na spletnem naslovu www.jazmp.si/dokumenti/.

Dodatne informacije o naloksonu lahko najdete tudi na spletni strani Evropskega centra za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami: <https://www.emcdda.europa.eu/publications/topic-overviews/take-home-naloxone>

Literatura:

1. Darke S, Kaye S, Duflou J. Systemic disease among cases of fatal opioid toxicity. *Addiction* 2006; 101(9): 1299-305.
2. Zador D, Sunjic S, Darke S. Heroin-related deaths in New South Wales, 1992: toxicological findings and circumstances. *Med J Aust* 1996; 164: 204–7.
3. Tobin KE, Davey MA, Latkin CA. Calling emergency medical services during drug overdose: an examination of individual, social and setting correlates. *Addiction* 2005 Mar; 100(3): 397-404.
4. Strang J, Best D, Man L, Noble A, Gossop M. Peer-initiated overdose resuscitation: Fellow drug users could be mobilised to implement resuscitation. *Int J Drug Policy* 2000; 11(6): 437-45.
5. Darke, S. and Zador, D. Fatal heroin 'overdose': a review'. *Addiction* 1996; 91: 1765–72.
6. WHO. Community management of opioid overdose. WHO Publications. Geneva: WHO; 2014.
Dostopno:
http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/137462/1/9789241548816_eng.pdf?ua=1&ua=1
7. Brugal MT, Barrio G, De La Fuente L, Regidor E, Royuela L, Suelves JM. Factors associated with non-fatal heroin overdose: assessing the effect of frequency and route of heroin administration. *Addiction* 2002; 97(3): 319-27.
8. Fentanil - smernice za ravnanje s fentanilom, njegovimi analogi in derivati. Ljubljana: NIJZ; 2018. Dostopno: <https://www.nijz.si/sl/publikacije/fentanil-smernice-za-ravnanje-s-fentanilom-njegovimi-analogi-in-derivati>